

УДК 672

Я.В. Дербеньова

Студентка IV курсу Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

УКРАЇНЬСЬКА МЕТАЛУРГІЯ: СТАН ТА НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ

Висвітлено сучасні тенденції, що спостерігаються в металургійній галузі України. Визначено пріоритетні ринки збуту та напрями інтеграції української промисловості у світовий ринок у контексті цієї галузі. Розглянуто переваги та недоліки основних інтеграційних напрямів.

Ключові слова: металургія, інтеграція, Митний союз, Європейський Союз

Вступ. Нині Україна стоїть перед важливим вибором вектора інтеграції у сфері торгівлі, від якого залежить майбутнє не тільки окремих галузей, а й держави загалом, її економічного, культурного і соціального розвитку.

Перспективи можливої інтеграції матимуть суттєві наслідки для вітчизняного металургійного комплексу, оскільки його особливість полягає в тому, що тільки 18 % виробленого металу споживається всередині країни, а решта — експортується [1]. За весь період незалежності нашої держави саме металургія була основою українського експорту та головним джерелом надходження валюти в країну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми пошуку ефективних форм і напрямів інтеграційної політики стали предметом дослідження багатьох наукових інститутів та вчених. В Україні зазначені питання досліджували такі економісти, як О. Білорус, В. Будкін, І. Бураковський, Б. Буркинський, Д. Лук'яненко, В. Новицький, Ю. Пахомов, А. Поручник, В. Рокоча, Є. Панченко, А. Румянцев, В. Сіденко, Н. Татаренко, А. Філіпенко та ін. [2]. У роботах цих та інших авторів висвітлено важливі питання перетворення та міжнародної інтеграції правових і господарських систем, проте детальнішого розгляду потребує низка аспектів інтеграції в контексті окремих галузей національної економіки, зокрема металургії.

Метою статті є визначення основних тенденцій сучасного розвитку металургійної галузі України та з'ясування переваг і недоліків різних напрямів інтеграції для національної економіки в цілому та для цієї галузі зокрема.

Вклад основного матеріалу. Традиційним ринком збуту українського прокату сьогодні залишаються країни Близького Сходу: Туреччина, ОАЕ, Іран, Саудівська Аравія та ін. (див. рис.).

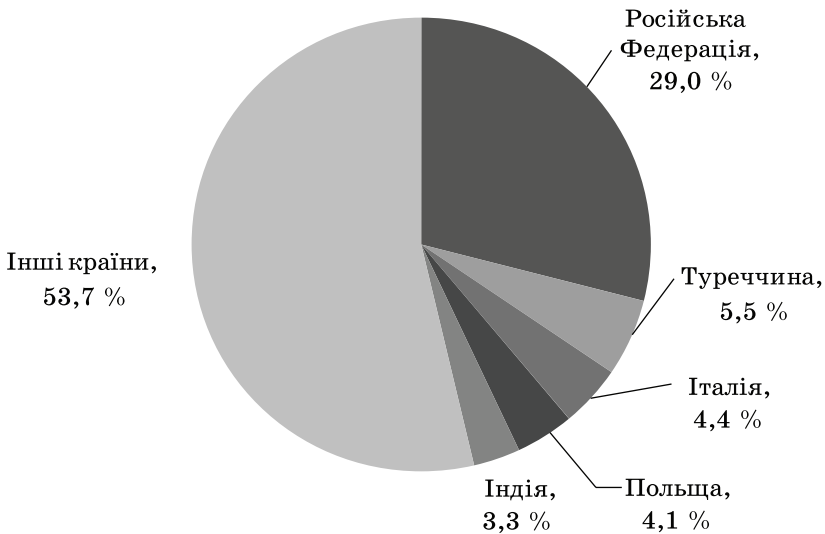

Рис. Основні країни — партнери України в експорті товарів у 2011 р.
Джерело: складено автором за матеріалами [4].

Однак надалі роль цього ринку поступово знижуватиметься, головним чином внаслідок створення зазначеними державами нових (власних) виробничих потужностей з виплавлення сталі й виготовлення прокату. Тому перед вітчизняною металургією постає важливе завдання — завчасно диверсифікувати канали збуту.

Європейський ринок і ринки країн СНД мають для українських металургів стратегічне значення. Проте Європейський Союз традиційно захищає свій ринок від постачання металопродукції з України, а Туреччина — один із найбільших імпортерів українського металу — нині переходить на виробництво власної продукції. Як наслідок, у 2012 р. на ринок ЄС надійшло близько 4,7 млн т вітчизняного прокату (у 2011 р. — 6,6 млн т), на ринки Азії — 2,3 млн т (у 2011 р. — 3,2 млн т) [3]. Таким чином, протягом останніх трьох років динаміка експортно-імпорتنних операцій між Україною, країнами Європи та СНД має спадний характер (див. табл.).

Крім того, зменшуються й обсяги виплавки сталі металургійними підприємствами України: у 2012 р. цей показник становив 29,828 млн т, що на 7 % менше, ніж у 2011 р. Виробництво прокату скоротилося на 8 % — до 26,669 млн т. Станом на 1 грудня 2012 р. на металургійних комбінатах України діяли лише 90 % конвертерів, 75 доменних, 50 мартенівських і 33 % електричних печей. Таке скорочення прокату в металургії позначилось і на економіці країни: зростання ВВП України

в 2012 р. становило лише близько 1 % (порівняно з плановими 3,5—3,7 %) [3].

Таблиця. Динаміка експортно-імпортних операцій між Україною і країнами Європи та СНД, млрд дол. США

Рік	Вид зовнішньоекономічної діяльності	Країни Європи	Країни СНД	
			усього	у тому числі РФ, Білорусь, Казахстан
2008	Експорт	19,7	23,8	19,6
	Імпорт	30,5	33,6	25,3
	Сальдо	-10,8	-9,8	-5,7
2009	Експорт	10,3	13,5	11,2
	Імпорт	16,2	19,7	16,9
	Сальдо	-5,9	-6,2	-5,7
2010	Експорт	13,8	18,7	16,6
	Імпорт	20,0	26,7	25,6
	Сальдо	-6,2	-8,0	-9,0
2011	Експорт	18,1	26,6	23,6
	Імпорт	26,8	37,2	35
	Сальдо	-8,7	-10,6	-11,4

Джерело: складено автором за матеріалами [4], [5].

Аналіз наведених у таблиці даних щодо обсягів експортно-імпортних операцій в Україні показує, що у структурі цих операцій значно переважають країни СНД, і особливо суттєвою є частка Російської Федерації, Білорусі та Казахстану. Проте зауважимо, що місткість ринку ЄС сягає 16 трлн дол. США і майже в 10 разів перевищує аналогічний показник Митного союзу (МС), який об'єднує Росію, Казахстан і Білорусь.

Обидва стратегічних партнери — Європейський Союз і країни СНД — зацікавлені у збереженні довгострокової співпраці з Україною в торговельній сфері як основи для збуту їхніх товарів на території нашої держави. У подальшій перспективі за відсутності конкурентних переваг вітчизняних товарів порівняно з європейськими і за збереження високого рівня енергетичної залежності від Росії Україна не зможе подолати відставання у зовнішній торгівлі від зазначених країн.

Питання, чи вигідним буде для української металургії вступ країни до Митного союзу або до зони вільної торгівлі з ЄС, є суперечливим. З одного боку, приєднання України до зони вільної торгівлі дасть змогу вітчизняним металургам не тільки збільшити обсяги експорту в європейський регіон, а й спробувати освоїти нові види прокату, затребувані на європейському ринку. Крім того, вигідне географічне положення сприятиме успішній конкуренції за швидкістю і вартістю доставки з китайськими і американськими виробниками. Схоже географічне положення має лише Туреччина, але її сталевари залежні від української сировини та напівфабрикатів. Проте, з іншого боку, продукція вітчизняних машинобудування і приладобудування (як і інших галузей еко-

номіки, що використовують метал) внаслідок технологічної відсталості просто не затребувана на ринку Європи.

Про економічні наслідки європейської інтеграції нашої країни яскраво свідчать результати спільного дослідження, проведеного Інститутом економіки та прогнозування Національної академії наук України та Інститутом народногосподарського прогнозування Російської академії наук. На думку експертів, у разі створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС відбудеться зниження сумарних показників експорту вітчизняної машинобудівної продукції та уповільниться зростання обсягів виробництва та експорту металопродукції, натомість значно зростуть витрати на енергоресурси. А якщо Україна приєднається до інтеграційних процесів, що відбуваються у Росії та інших державах Єдиного економічного простору (ЄЕП), то використання вітчизняного машинобудівного потенціалу дасть змогу нашій країні до 2030 р. збільшити частку машин та устаткування у продукції, експортованій в країни ЄЕП, до 20 %. Загальний підсумковий ефект за період 2011—2030 рр. від створення ЄЕП і подальшого входження до нього України можна оцінити в 1,1 трлн дол. США (у цінах 2010 р.) [6].

Висновки. Зважаючи на зазначені особливості можливої інтеграції України в одне з міжнародних об'єднань, наслідки від цього приєднання для вітчизняної металургії не можна назвати однозначно позитивними в жодному з випадків. Українська продукція здебільшого не відповідає потребам і стандартам ринку ЄС. Водночас співпраця з Росією дасть змогу зміцнити позиції нашої держави на світовій арені. У цьому випадку річні сталеплавильні потужності Митного союзу (Україна — 33 млн т, Росія — 67 млн т, Білорусь — 2,5 млн т і Казахстан — 4,3 млн т) перевищать 106,8 млн т і становитимуть близько 8 % загальносвітового виробництва сталі [3]. Загалом, вступ до МС забезпечить Україні щорічно 9 млрд дол. США додаткового доходу завдяки зростанню обсягів реалізації продукції вітчизняного машинобудування, авіакосмічної галузі, суднобудування, військово-промислового комплексу, а також зниженню цін на газ до рівня, прийнятого в рамках Митного союзу. Це буде потужним імпульсом для розвитку високотехнологічних секторів української економіки, а отже, й розвитку науки та освіти. Немає сумнівів, що в економічному відношенні вступ до МС є вигідним для України [7].

Звісно, правильність вибору можна буде оцінити тільки через тривалий період, однак рішення щодо вектора співпраці має бути прийнято вже найближчим часом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Ткалич Д.* Европа или Россия? Перспективы интеграции для металлургии [Электронный ресурс] / Д. Ткалич. — Режим доступа : <http://www.metalika.ua/articles/evropa-ili-rossiya-perspektivy-integratsii-dlya-metallurgii.html>.

2. *Карнаков І.А.* Проблеми багатовекторної інтеграції України в систему міжнародних економічних зв'язків у сучасних умовах [Електронний ресурс] / І.А. Карнаков. — Режим доступа : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10kiazsu.pdf>.

3. Официальный сайт Научно-производственного предприятия “Металлургпром” [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.metalurgprom.dp.ua>.

4. Щомісячні обсяги експорту-імпорту товарів за країнами світу у 2011 році [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Режим доступу : http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/zd/o_eit/o_eit_u11.htm.

5. Merchandise trade matrix [Electronic resource] / UNCTAD. — Access mode : <http://unctadstat.unctad.org/TableView/tableView.aspx>.

6. *Смык В.* Парадокс мирового рынка [Электронный ресурс] / В. Смык // Фонд стратегической культуры : электронное изд. — Режим доступа : <http://www.fondsk.ru/pview/2012/12/08/paradoks-mirovogo-rynka-18109.html>.

7. Чи справді Україні економічна інтеграція в ЄС вигідніша, ніж у Митний союз? [Електронний ресурс] // FINANCE.UA. — Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/~2/90/all/2012/05/01/277862>.

Надійшла 28.01.2013

Дербенева Я.В. *Украинская металлургия: состояние и направления интеграции.*

Освещены современные тенденции, наблюдающиеся в металлургической отрасли Украины. Определены приоритетные рынки сбыта и направления интеграции украинской промышленности в контексте этой отрасли. Рассмотрены преимущества и недостатки основных интеграционных направлений.

Ключевые слова: металлургия, интеграция, Таможенный союз, Европейский Союз

Derbenyova Y.V. *Ukrainian metallurgy: the status and trends of integration.*

Modern trends in the steel industry in Ukraine are considered. Markets and areas of integration of the Ukrainian industry in the context of a particular industry are determined. The key advantages and disadvantages of the main areas of integration are certain.

Keywords: metallurgy, integration, Customs union, European Union